

Árvjovárgeaidnu 50
9730 Kárášjohka/Karasjok
Telefovdna +47 78 47 40 00
Telefákša +47 78 47 40 90
samediggi@samediggi.no
www.samediggi.no
NO 974 760 347

«Sdo_AMNavn»
«Sdo_AMPostAdr»
«Sdo_AMAdr2»
«Sdo_AMPostNr» «Sdo_AMPoststed»

ÁŠŠEMEANNUDEADDJI/SAKSBEHANDLER

«Sbr_Navn», «Sbr_Tlf»
«Sbr_Email»

DIN ČUJ./DERES REF.

«Sdo_AMReferanse»

MIN ČUJ./VÅR REF.

«Sdo_ArkivSakID» - «Sdo_DokNr»
Almmut go válddát oktavuoda/
Oppgís ved henvendelse

BEAIVI/DATO

«Sdo_DokDato»

Reguleringsplan for breddeutvidelse av E8 Lavangsdalen, Tromsø kommune - tilråding om dispensasjon etter § 8, fjerde ledd

Sámediggi/Sametinget viser til brev fra Statens vegvesen av 07.09.2011 med forslag til reguleringsplan for E8 i Lávatvuovdi/Lavangsdalen, Tromsø og Balsfjord kommune, parsellen Storskreda – Sørbotn. Planen er sendt på offentlig ettersyn og ble mottatt hos oss 12.09.2011. Plankart og planbestemmelser for det opprinnelige planforslaget ligger på prosjektets hjemmeside: www.vegvesen.no/Vegprosjekter/E8Lavangsdalen. Siden forholdet til kulturminnene på dette tidspunkt ikke var avklart, er kart og bestemmelser blitt revidert i samråd med Sámediggi/ Sametinget. Dispensasjonen gjelder planen slik den foreligger gjennom de reviderte reguleringsbestemmelsene for Tromsø og Balsfjord kommune av 20.01.2012 og det reviderte plankartet av 23.01.2012. Plandokumentene oversendes elektronisk til saksbehandler.

Sámediggi/Sametinget foretok § 9-undersøkelser/befaring i saken i forbindelse med varsel om planoppstart. Feltarbeidet ble foretatt i tidsrommet 08.08.-17.08.2011 og resulterte i 11 registrerte lokaliteter med til sammen 19 kulturminner. Kulturminnene er lagt inn i kulturminnedatabasen Askeladden (<http://askeladden.ra.no>).

Alle kulturminnene er reindriftssamiske kulturminner, bortsett fra tuftene etter et samisk gårdsbruk ved Mostad/Langmoen. 6 lokaliteter er automatisk fredet. Det dreier seg om boplasser, gjerdeplasser og en tradisjonslokalitet (Sarasteinen). De resterende er fra nyere tid og representerer samisk bosetting i og bruk av dalen i tidsrommet etter krigen. Av disse er 3 kulturminner árran/ildsteder, 1 er gjerdeplass, 4 er stående bygninger (3 uthus og 1 boligbrakke) og 2 er gårdstuffer. Kun tunet med de tre uthusene vurderes som verneverdig. Gjerdeplassen er fortsatt i bruk og har vern gjennom annet lovverk (reindriftsloven).

Bakgrunn for tiltaket

Reguleringsplanforslaget er utarbeidet av Statens vegvesen Region nord med hjemmel i PBL kapittel 12. Det omfatter en 9,5 km lang strekning fra Storskreda til Sørbotn i Lávatvuovdi/Lavangsdalen, Balsfjord og Tromsø kommune. Vegstrekningen er svært ulykkesutsatt. Planen skal legge til rette for breddeutvidelse av eksisterende E8 med tanke på midtrekkverk (utvidelse til 10 meters bredde). I tillegg skal det planlegges for samlevereier, rasteplasser, forbikjøringsstrekninger, stopplommer, nye bruer (ved Gaskavággi/ Mellomdalen og Smálatvággi/Smalak) og undergang, samt skredsikring.

Berørte lokaliteter

Det reviderte planforslaget er i direkte konflikt med 2 automatisk fredete samiske lokaliteter:

1. Askeladden-ID 146832: gieddi/reingjerdeplass
2. Askeladden-ID 146747: gieddi/reingjerdeplass

Lokalitet 146832 (plankart R04-R05, hensynssone D3):

Kulturminnet blir berørt av den planlagte breddeutvidelsen av veien og av opparbeiding av parkeringsplass og atkomst til skogsbilvei. E8 skjærer allerede i dag gjennom østkanten av lokaliteten. Disse områdene er i planen regulert til samferdselsanlegg. Den delen av gjerdelokaliteten som ikke berøres av tiltak, er i planen regulert til LNFR-område og hensynssone jf. PBL § 11-8d (båndleggingssone etter kulturminneloven). Dette tilsvarer størsteparten av lokaliteten.

Lokalitet 146747 (plankart R03, hensynssone D2)

Lokaliteten blir berørt av den planlagte breddeutvidelsen av veien og av opparbeiding av atkomst til skogsbilvei. Den strekker seg i dag helt inntil E8 i nord. Disse områdene er i planen regulert til samferdselsanlegg. Den delen av lokaliteten som ikke berøres av tiltak, er i planen regulert til LNFR-område og hensynssone jf. PBL § 11-8d (båndleggingssone etter kulturminneloven). Dette tilsvarer størsteparten av gieddien / reingjerdeplassen og selve teltboplassen (2 árran).

Områdene er ikke tidligere regulert, men hovedsakelig avsatt til LNFR i kommuneplanens arealdel for Balsfjord og Tromsø.

Nærmere om lokalitetene

1. Askeladden-ID 146832 er en reingjerdeplass ved munningen av Nieidarohči/ Andersdalskjeften i Tromsø og Balsfjord kommune. E8 skjærer gjennom østkanten av lokaliteten.

Foto: Stine B. Sveen. Gieddien midt i bildet, ved foten av bakken. Tatt mot Smálatvágáisi i NØ. På en hylle i fjellsiden på den andre siden av E8 ligger en teltboplass som trolig har vært brukt under flytting.

Lokaliteten er en gresslette som ut fra vegetasjonsendring og stedsnavn (“Reingjerdet”) omfatter et område på om lag 850 m N-S og 160 m Ø-V. Størrelsen tilsier at det innenfor området har vært forskjellige gjerdeplasser som har vært i bruk i forskjellige perioder. Den siste bruksperioden fram mot krigen ble gjerdet brukt til skilling mellom Romssavággi/Tromsdalen og Nieidavuovdi/ Andersdalen siida. Gjerdeplassen ligger der flytteveien til Nieidavuovdi/Andersdalen tar av fra den felles flytteveien gjennom Lávatvuovdi/Lavangsdalen. Informanter husker at det lå en hvit stein midt i gjerdet, denne ble trolig sprenget bort da veien ble anlagt.

Vi antar lokaliteten er automatisk fredet. Gjennom reinbeitekommisjonene kjenner vi til at Nieidavuovdi/Andersdalen var i bruk som boplassområde på 1860-tallet. Siidaen er trolig identisk med den såkalte "Piltos by" på "Neita Wacki fiäll udde" som omtales i rettsprotokoller fra Enontekis fra første halvdel av 1700-tallet. Dateringer av reindriftssamiske boplasslokaliteter i Målselv og Bardu vitner om bruksperioder på mange hundre år, helt tilbake til 1300-/1400-tallet.

2. Askeladden-ID 146747 er en boplasslokalitet og gjerdeplass som ligger på en liten mo ved munningen av Smálatvággi/Smalak, i Balsfjord kommune. Moen har en kant mot Smálatjohka/Smalakelva i sørøst. E8 skjærer gjennom nordenden av moen.

Foto: Stine B. Sveen. Viser lokaliteten sett mot Nieidarohči/Andersdalskjeften i NV og sett mot Gaskavággi i NØ. Jordboret står i det tydeligste árran/ildstedet.

Lokaliteten er nevnt som sommerboplass på 1870-tallet. På 1900-tallet hadde Romssavággi/Tromsdalen siida hvileboplass i området under vår- og høstflyttingen.

Vi registrerte 2 árran på lokaliteten. Lyngmoen har et betydelig innslag av gress, og vi påviste et vegetasjonsskifte som tilsier en gjerdeplass på ca. 120 m i diameter. Gjerdet har trolig vært brukt i forbindelse med skilling og merking. Ildstedene ligger omtrent i kanten av gjerdeområdet. I NØ strekker gressletten seg helt inntil E8, som trolig går over den gamle gjerdeplassen.

Vurdering/tilråding

1. Askeladden-ID 146832

Kulturminnet blir berørt av den planlagte breddeutvidelsen av veien og av opparbeiding av parkeringsplass og atkomst til skogsbilvei. Tiltaket er begrunnet i sikkerhetshensyn, som etter Sametingets syn veier tungt. Det er allerede gjort inngrep i kulturminnet gjennom eksisterende vei. E8 skjærer gjennom østkanten av gjerdeplassen. Ettersom det ikke er foretatt noen arkeologiske undersøkelser av reindriftssamiske boplasser i området, vil en botanisk undersøkelse av gjerdeplassen være av vitenskapelig verdi og gi viktig informasjon om den reindriftssamiske bruken.

Sametinget tilrår derfor at det gis dispensasjon etter KML § 8, fjerde ledd med følgende vilkår:

- a) Før tiltaket iverksettes skal det foretas botanisk registrering av gieddien/gjerdeplassen, samt pollenanalyse med henblikk på datering.
- b) Det tas kontakt med Sametinget i god tid før tiltaket skal gjennomføres. Kostnadene forbundet med undersøkelsene dekkes av tiltakshaver, jf. KML § 10.

Sametinget legger også til grunn at utbyggingstiltaket (og dispensasjonen) kun gjelder en mindre del av kulturminnet, og at hensynet til kulturminnet for øvrig er godt ivaretatt gjennom reguleringsbestemmelsene (se under § 3, pkt. 2.1 og § 5 Hensynssoner). Den anbefalte undersøkelsen antas å representere et minimalt inngrep i lokaliteten.

2. Askeladden-ID 146747, gieddi/reingjerdeplass

Kulturminnet blir berørt av den planlagte breddeutvidelsen av veien og av opparbeiding av atkomst til skogsbilvei. Tiltaket er begrunnet i sikkerheshensyn, som etter Sametingets hensyn veier tungt. Det er trolig allerede gjort inngrep i kulturminnet gjennom eksisterende vei. Lokaliteten strekker seg helt inntil E8 i nord. Ettersom det ikke er foretatt noen arkeologiske undersøkelser av reindriftssamiske boplasser i området, vil en botanisk undersøkelse av gjerdeplassen være av vitenskapelig verdi og gi viktig informasjon om den reindriftssamiske bruken. Sametinget tilrår derfor at det gis dispensasjon etter KML § 8, fjerde ledd med følgende vilkår:

- a) Før tiltaket iverksettes skal det foretas botanisk registrering av gieddien/gjerdeplassen, samt pollenanalyse med henblikk på datering.
- b) Det tas kontakt med Sametinget i god tid før tiltaket skal gjennomføres. Kostnadene forbundet med undersøkelsene dekkes av tiltakshaver, jf. KML § 10.

Sametinget legger også til grunn at utbyggingstiltaket (og dispensasjonen) kun gjelder en mindre del av kulturminnet, og at hensynet til kulturminnet for øvrig er godt ivaretatt gjennom reguleringsbestemmelsene (se under § 3, pkt. 2.1 og § 5 Hensynssoner). Den anbefalte undersøkelsen antas å representere et minimalt inngrep i lokaliteten.

Sametinget påpeker at de øvrige kulturminnene på lokaliteten ligger utsatt til i forhold til eksisterende aktivitet (skogsbilvei, elgjakt). Etter endt utbygging vil det ene ildstedet ligge nærmere E8. Området bærer preg av beliggenheten nær hovedveien og tilgjengeligheten fra denne. Lokaliteten var på befaringsstidspunktet skjemet av toalettbesøk.

Som et ytterligere vilkår for dispensasjonen vil Sametinget derfor tilrå at:

- c) Det foretas en begrenset undersøkelse (prøvestikk med henblikk på datering) av de to årran/ildstedene på lokaliteten.

Ildstedene vil etter undersøkelsen beholde sin status som automatisk fredet.

Vi anbefaler dessuten at det foretas kartlegging av bruksspor på eldre trær ved boplasslokaliteten i forbindelse med undersøkelsene. Dette er imidlertid ikke vilkår knyttet til dispensasjonen.

Nærmere om Sarasteinen, lokalitet 47573 (plankart R10, hensynssone D4)

Sarasteinen er en stor flyttblokk som ligger i munningen av Gaskavággi/ Mellomdalen i Tromsø kommune og helt inntil E8 (eksisterende vei). Steinen ligger åpent til, omtrent midt i dalbunnen, og i utkanten av en stor slette med andre store flyttblokker. Den er godt synlig på avstand. Kulturminnet ligger langs reindriftssamenes flyttevei mellom vinterbeitene i Karesuandoområdet og sommerbeitene på Stuoranjárga (Tromsø fastland). Steinen har fått navn etter Sara Johnsdatter Omma, som ble født i 1842 i Karesuando. Hun fødte datteren Johanne i 1872. Fødselen skal ha funnet sted under flytting ved Sarasteinen i Lávatvuodi/Lavangsdalen. Sara bosatte seg siden i Ramfjorden (Saratofa), og Johanne vokste opp der.

Kulturminnet ble i det opprinnelige planforslaget berørt av den planlagte breddeutvidelsen av E8. Den planlagte veitraséen var lagt over kulturminnet. Saken ble derfor ansett som en dispensasjons-søknad/-sak av Sametinget. Sametinget fant at dispensasjon var tilrådelig ut fra følgende forhold:

- Det er tungtveiende grunner til at tiltaket (utvidelsen av E8) bør gjennomføres.
- Det er allerede gjort inngrep i kulturminnet gjennom eksisterende vei (E8).
- Steinen er svært skjemmet av tagging, særlig på flaten som vender mot E8. Kulturminnet anses derfor som skadet/skjemmet.
- Kulturminnet er tidligere behandlet av Sametinget og Rikantikvaren i forbindelse med en dispensasjonssak. Det gjaldt da oppsetting av autovern på strekningen forbi steinen, grunnet sikkerhetshensyn (i 2008). Autovernet er plassert i steinens sikringsone og begrenser utsikten mot steinen for de forbi passerende.

*Foto: Stine B. Sveen.
Viser Sarasteinen sett nordfra, ved E8, og sett vestfra, mot Gaskavágáisi/Mellomsdalstinden.*

Sametinget vurderte samtidig at kulturminnet har en historisk verdi, identitets-/symbolverdi og opplevelsesverdi som tilsier bevaring. Steinen og historien knyttet til den er godt kjent for mange forbipasserende. I samråd med Statens vegvesen og Riksantikvaren kom derfor Sametinget fram til følgende vilkår for dispensasjonen:

- Sarasteinen skulle flyttes ca. 50 m lenger vest.

Kulturminnet ville da bli liggende tilnærmet i sitt opprinnelige miljø, på en åpen slette og godt synlig fra alle hold, og i nærheten av de andre store flyttblokkene i området. Ved at kulturminnet ble liggende tilbaketrasket i forhold til E8, antok vi dessuten at det kunne bli mindre utsatt for tagging.

- For at kulturminnet etter flytting skulle kunne la seg identifisere, gikk Sametinget inn for at det skulle skiltes fra E8 og nærmeste rasteplass.

I det endelige planforslaget av 20.01./23.01.2012 har Statens vegvesen imidlertid valgt å foreta hele breddeutvidelsen på motsatt side av E8, dvs. på østsiden. Dette innebærer at det ikke blir noen endringer i forhold til dagens situasjon når det gjelder Sarasteinen. Vegvesenet påpeker i brev til Sametinget av 29.11.2011 at en flytting vil være en komplisert prosess som kan føre til skader både på selve steinen og terrenget rundt. Steinen er stor og tung, anslått til ca. 40 m³ og dermed rundt 100 tonn, og formet slik at den ikke bare kan løftes rett opp og flyttes. Sannsynligvis måtte det bores inn fester i steinen for å kunne løfte den sikkert opp. Videre måtte det opparbeides midlertidige veier til tyngre løfteutstyr over det terrenget Sametinget ønsket som hensynssone rundt kulturminnet.

Det reviderte planforslaget innebærer at planen ikke lenger kan anses som en dispensasjonssak i forhold til Sarasteinen. Utbyggingen vil ikke føre til nye inngrep i kulturminnet. Ved at kulturminnet er regulert til hensynssone jf. PBL § 11-8d (båndleggingssone etter kulturminneloven) og området rundt som hensynssone jf. PBL § 11-8c (bevaring av kulturminner og kulturmiljø) i planen, vil heller ikke dette bli gjort i fremtiden. Kulturminnet ligger utsatt til i forhold til tagging. Samtidig er det gjennom sin beliggenhet langs hovedferdselsåren til Tromsø og sommerbeitene at kulturminnet har sin verdi.

Dearvvuodaiguin/Med hilsen

Stine B. Sveen
ráđđeaddi/rådgiver

Sunniva Skåleng
ossodatdirektevra/avdelingsdirektør

Vedlegg:
Befaringsrapport

Kopiiija / Kopi med vedlegg til:
Tromsø Universitetsmuseum

9037 TROMSØ

Kopiiija / Kopi uten vedlegg til:
Statens vegvesen
Tromsø kommune

Region nord 8002 BODØ
Byutvikling, Rådhuset 9299 TROMSØ
Postboks 6900

Balsfjord kommune

Bolig og eiendom 9050 STORSTEINNES

Troms fylkeskommune

Rådhusgata 11
Kulturetaten 9296 TROMSØ

